

L'avortament com a dret

- El dictamen del Ministeri d'Igualtat ha de generar prou consens per modificar les lleis

JOAN J. QUERALT, Catedràtic de Dret Penal (UB).

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 15.03.09

Divendres passat es va donar a conèixer el dictamen elaborat per un equip pluridisciplinar d'experts nomenat pel Ministeri d'Igualtat sobre la interrupció voluntària de l'embaràs (IVE). Setmanes enrere, la subcomissió ad hoc del Congrés dels Diputats va publicar el seu informe, juntament amb els vots particulars (en contra) que s'hi van presentar.

La regulació actual, declarada al seu dia constitucional per una sentència del Tribunal Constitucional del 1985, va optar per una solució insuficient per a aquesta greu qüestió. En efecte, el sistema d'indicacions --això és, un catàleg previ de supòsits en què l'avortament no és punible-- presentava llacunes i inseguretats, especialment a l'hora de determinar l'anomenada "indicació terapèutica" quan l'embaràs pugui posar en perill greu la integritat psíquica de la dona. Com que aquesta indicació no està --no pot estar-ho-- subjecta a cap termini, s'ha convertit en una porta del darrere poc fiable.

VISTOS ELS informes esmentats, el parlamentari --amb un vot particular molt regressiu dels conservadors i diversos d'altres grups-- és poc significatiu i gens concret. La seva idea no sembla ser sinó anar més enllà de la situació actual. En canvi, en línies generals, el dictamen del Ministeri d'Igualtat resulta molt més concret i, matisos a part, ha de generar prou

consens per constituir el projecte de llei que modifiqui la legislació pertinent i no només la penal.

Crida molt l'atenció que la IVE es concebi, en concordança amb resolucions internacionals i europees, com un dret humà de la dona, integrat pels seus drets a la salut, a la sexualitat i al lliure desenvolupament de la personalitat. Ara, a diferència de quan es va dictar la citada sentència del Constitucional, que només afecta la norma que va enjudiciar, la situació és ben diferent. Així és: a Europa no es pot atribuir mai jurídicament al nasciturus l'estatus de persona. Les sentències Vo (2004) i Evans (2007) del Tribunal Europeu de Drets Humans així ho testifiquen. A més a més, cap de les convencions sobre bioètica en vigor contenen cap menció sobre aquest punt. Això no suposa que la vida prenatal no estigui protegida, sinó que se subordina a la gestant de la qual depèn.

En aquest nou context, l'informe del Ministeri d'Igualtat es decanta amb encert per un sistema mixt de despenalització parcial de la IVE; es combina el sistema del termini --és a dir, avortament impune per sota de les 14 setmanes-- amb el de les indicacions terapèutiques i eugenèsiques, fins a les 22 setmanes, llevat d'excepcions per a fets sobrevinguts. Encara que l'informe no digui res sobre això, s'ha de seguir mantenint per a la IVE el mateix sistema d'eximents penals que per a la resta d'altres possibles delictes, eximent que aquí no és cap més que l'estat de necessitat, tal com, finalment, va reconèixer el Tribunal Suprem en una sentència dictada el dia 11 de desembre de 1990.

Per descomptat, la IVE ha de ser practicada per metges en centres acreditats, públics o privats, previ consentiment informat de la dona.

Aquest consentiment ha de versar no només sobre la intervenció quirúrgica que suposa la IVE, sinó sobretot del feix de drets de què l'embarassada i, eventualment, la futura mare gaudeixen: drets sanitaris, socials, laborals, econòmics, educacionals... Perquè la decisió sigui voluntària, s'ha d'informar justament la gestant de la seva situació, i ho ha de fer un equip multidisciplinari que generi prou confiança en la interessada i sense interferències. Per això és positiu que l'informe ministerial consideri que el consentiment voluntari i seriós de la gestant pot ser autònomament prestat a partir dels 16 anys, eliminant la restricció que conté la llei de l'autonomia del pacient des del 2001 per a Catalunya i des del 2002 amb caràcter general. En efecte, si es considera que la maduresa sexual s'adquireix als 13 anys, que el matrimoni es pot contraure als 16 i que abans d'aquesta edat un subjecte fins i tot pot disposar de la seva pròpia vida, no té sentit esperar els 18 anys per decidir sobre la IVE sense consentiment patern o tutelar.

A MÉS A MÉS, s'ha d'assenyalar una cosa que sovint s'oblida: la legislació sobre l'avortament és respectuosa amb la vida, amb la vida de la dona, que és l'única vida humana independent en joc. Cap legislació contemporània ni, en general, històrica castiga l'avortament com a homicidi, sinó amb penes sensiblement inferiors, cosa que dóna idea que som davant de situacions ben diverses. Cap legislació permissiva amb la IVE obliga ningú a avortar, sinó que estableix la possibilitat de fer-ho, cada vegada més com un dret fonamental de la dona; dir el contrari és pura demagògia.

Finalment, és cert que som davant d'un punt ideològicament molt sensible. En conseqüència, cap part de la societat, davant d'un tema que

genera tanta divisió d'opinions i sentiments enfrontats, es pot arrogar el dret de castigar penalment qui busca una sortida raonable a un difícilíssim tràngol, amb ple respecte als drets dels altres. I encara menys cap grup pot, per molt espiritual que es consideri, exigir a l'Estat que es converteixi en el seu braç secular i castigui amb la presó les dissensions amb una veritat que dista molt de ser revelada per a la majoria.